

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisii cu post'a în lăintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numerii singuratici se dau câte 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usorulu prin asemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 2.

Sibiu, 4/16 Ianuariu 1878.

Anulu I.

Banci rurali.

I. Adeca casse pline de bani, din care se împart la bietii locuitori ai satelor cu man'a plina, precumu împartia înainte de acésta cu 60—70 de ani unii episcopi bogati la studenti si scolari pentru dile de serbatori, aruncandu monete de arama pe feréstra din câte doué trei saculetie. Nu cumva? Nu dieu, cà acelea timpuri patriarchali, bune rele, cumu era, disparura pentru totudeauna din patri'a nòstra. Alte generatiuni, alte idei, alte specii de laconii si de specule omenesci. Intr'unu punctu inse convine perfectu véculu nou cu véculu vechiu: a'si baga man'a necurmatu în pungile locuitorilor sateni. În pungi? Dara unde mai sunt acelea pungi strinse cu baieri la gura, si ce s'au facutu acelea sierparie late, în care 'si portá locuitoriulu tieranu parte maricica din averea sa? Sierpariele, pe care le vedi reprezentate minunatu pe column'a lui Traianu, dela 1866 încóce au devenitu successive totu mai anguste, pâna ce se prefacura aprópe în cingatori femeiesci, éra pungile sunt scóse din usu prin busdunarele mai totudeaun'a góle, a le peptarielor „facute pe moda la orasiu.”

Limb'a latina nu prea face dorere de capu generatiunilor moderne, pentru-cà ea nu mai este limb'a diplomatica a tieriei, precumu fusese aceea într'unu lungu periodu de 1000 de ani; dara sententi'a Ubi populus. ibi obolus (unde'i poporul, acolo'i si banulu) o pricepu si ele din fundamentu, si o sciu analiza atátu de bine, în càtu afla obolulu chiaru si sub pitioru în opinca. Unu lucru inse uitara pâna acumu iluminatii vécului nostru: cà déca faci apellu pe tóta dio'a la pung'a tierarului, si a profesionistului, se'i dai ocaziune de a castiga barbatesce. Austriacii pre càtu timpu au domnitu în tiér'a nòstra, au datu probe multe, cà ei cunoscea maiestri'a de a scóte sume enorme dela poporu, dara numai dupa-ce 'i dá indemn si ocaziune cà se castige càtu se póte mai multu. Se póte proba cu cifre oficiali, cà de es. în Transilvani'a între anii 1855 si 1865 poporul platea mai usioru câte trei pâna la cinci milióne contributiuni directe, decâtu înainte de 1848 câte unu milionu. Si totusi, inca si austriacii éra departe de a fi facutu totulu spre a se da valóre deplina, séu adeca pre càtu s'ar potea mai mare, labórei poporului, capului si braçialorului aceluia. Doctrine mari si multe ale economiei nationale isi asteptá realizarea, pre candu austriacii în urmarea pactului dualisticu isi luara man'a de pre tiér'a nòstra. Între institutiunile national-economice care trebuia se se introduca în timpulu celu mai scurtu, éra si asia numit'a Banc'a rurala, séu cumu ii dicu pe airea, Institutu de creditu rusticalu.

Pre timpulu dietei transilvane în veci memorabile din anii 1863—5 pucinii barbati de statu carii meritá numele acesta la noi, éra convinsi de suprem'a necesitate a infintiariei unei banci rurale în Transilvani'a. Cancelari'a curtiei preparase proiectulu de statute, pe care 'lu elaborase renumitulu finantiariu Lucam. V. Cancelariulu de atunci br. Reichenstein le dá din mana în mana membrilor dietei, spre a 'si forma fia-care opiniunea sa despre densele. Las' cà acelea statute éra compuse dupa cele mai bune modelle din Europ'a, dar' apoi mai avea si acea parte buna, cà éra prevediutu în trensele, cà creditele hipotecarie nici-decumu se nu se póta da dupa interesse càtu separatistice càtu si de suprematii nationali, ci numai pe valórea relativa a hipotecei. Pre càtu ne aducemu aminte, toti càti au cititu si studiatu acelea statute, doria din sufletu cà se védia infintiantu-se càtu mai curendu banc'a rurala. Patrusprediece ani au trecut de atunci, în care periodu s'au ruinatu si au luat lumea în capu multe mii de familii romanesci, secuiesci, chiaru si sasesci, numai din cauza, cà ne avendu de unde se se împrumute cu interesse moderate si cu amortisatiune, au caditu în ghiarale ferelor selbatece, càtu nu le-a remasu nici vatr'a, ne cumu cenusi'a pe ea. Alte mai multe mii de familii, de si mai stau în tiéra, dara sunt cadite la conditiune de iobagia mai rea si decâtu cea

de înainte de 48, de si aceea fusese mai spurcata decâtu ori-care alt'a din Europ'a, afara de cea bulgarésca si cea bosniaca, pe unde chiaru si femeile iobagiloru éra considerate cà proprietate a domnului (Efendi, Spahi). Acei ce voru mai citi cu luare-a minte actele dietei din 1863—5 si voru vrea se'i scria istori'a ei, candu voru ajunge la cestiunea bancii rurale, se voru simti obligati în consciinti'a lor a numi causele pentru care, si ómenii prin carii s'au perditu atâtea dile scumpe si nereparabili cu dispute si polilogii neterminabili, cu declamatiuni sonóre cà caldarile de arama, pre candu cestiunile practice, proiecte tientitórie la ameliorarea starii materiale a poporului, prin urmare a tieriei întregi, se aruncá la o parte, cà si cumu nu aru avea a face nimicu cu interesele tieriei. Si ce asia lucru mare éra de facutu pentru fundarea unei banci rurale? Se preparasera calile, cà parlamentulu centrale se acóde principatului spre scopulu aratatu unu fondu de trei pâna în cinci milióne, se se mai verse si fondurile vechi ale Transilvaniei totu în acesta; banii orfaniloru din tóta tiér'a se fia asiediatu totu la acea banca, în locu de a se risipi în tóte partile, spre a nu mai vedé din ei sume considerabili; în fine a se primi la banca si asia numite deposite, care stau adesea mórte pe la cassele auctoritatiloru publice, spre cea mai simtita dauna a respectivelor partide. Pentru cà se ne cunóscemu si mai bine starea decadiuta a tieriei nòstre, ni se aratá budgetele particulare a le provinciiloru din asia numit'a Cislaiani'a, dintru care se cunoscea spre mirarea nòstra a ardeleniloru si ungureniloru, cà de es. mic'a Moravia isi avea pe atunci fondulu propriu provinciale preste 30 de milióne, care mai tóte éra împartite la locuitorii tieriei pe hipoteca, cu interese moderate, sau la cine voia, si cu amortisatiune, cà în 18 pâna celu multu 30 de ani se fia platitu si capitalulu alaturea cu interesele. Noi inse pe atunci nu vedeamu si nu audiamu lucruri de acestea „nemtiesci,” care ni se parea cestiuni de a dou'a si a trei'a mana.

Loculu bancii rurale ilu ocupara dela 1867 încóce camatarii veniti din Galiti'a si Ungari'a, mai antaiu numai cu carutióra trasa de câte doué mârtióge, caruti'a încarcata cu câteva bulendre si cu câte 1/2 dutiena de copii flamendi, mai apoi pe calea ferata în vagóne de a patr'a clase, pentru-cà dupa diece ani se se întórece mai multi din ei resturnati de-a lungulu pe fauteu-irile vagónelorului de clasa I.

În Ungaria s'au infintiatu în anii din urma Banc'a hipotecaria ungarésca „(Magyar földhitelintézet)”, inse numai pentru proprietarii mari asia, cà din acea banca nu se dau împrumutu sume mai mici cà de una miie florini. Asia dara unu agricultorulu care ar voi se se împrumute dela acea banca cu 1000 fl., trebuie se aiba proprietate sigura în valóre celu pucinu de 3000 fl. pretiuita de ómenii jurati. Locuitorii satelor si profesionistii mici n'au trebuintia de mii; ei cauta se'si acopere lipsele mai multu numai în casuri esceptionali, precumu candu au avutu recolta rea, séu candu a fostu si buna, dara pretiurile au scadiutu fórte; candu le-au peritu vite de jugu, ori de 'iau arsu cas'a, ori 'iau ajunsu în familia bóle cumplite si casuri de mórte, séu candu voiescu se'si mai cumpere unu locusioru ori vrea cascióra, séu se'si însóre ori marite si nu i-se ajungu banii, éra ca se vendia de ale casei pe pretiuri de nimicu nu se indura, — în casuri de acestea locuitorii tieriloru civilisate în locu se alerge la camatari, se ducu la banca si ridica câte 2—3 sute cu 5%.

În fine, abia pe la 1875 proprietarii mari începura se cunóscu unu mare adevéru, cà banc'a fundata numai pentru ei, causédia indirecte ruin'a poporului prin fapt'a, cà multi proprietari cari ridica miile dela aceea cu interese mici, le împartu la „seracime” cu 50% si chiaru cu 100%; éra dupa-ce „seracimea” s'a ruinatu cu totulu si a luat lumea în capu, atunci scade si valórea proprietatiloru mai mari.

Resumatu istoricu despre cestiunea orientale pe doi ani.
(Fine.)

Rusii înaintara cu aceeași facilitate în Asi'a pâna càtra Erzerum capital'a Armeniei turcesci. Acestea rezultate'i facura se se încredea prea multu în poterile lor si se spere, cà cu trupa pucinu numeróse isi voru ajunge scopulu pe deplinu. Rusii s'au însielatu reu. Port'a destitui pe Abdul-Kerim si pe alti generali, éra în loculu lor trimise pe prussianulu renegatu Mehmet Ali, pe brutalulu Suleimanu si pe Osman dela Vidinu, carele vediendu cà nu a potutu scapa Nicopolea de cadere se trase între dèlmri la orasielulu Plevna, unde folosindu-se de configuratiunea locului, se fortificá acolo de minune, unde în 19 Iuliu batu pe Schilder-Schuldner. Éra între 20 si 30 pe Krüdener.

Atunci se vediu si Gurko constrinsu a se retrage în pasulu Sipca si a se fortifica bine în acea strimtóre a Balcanului, unde apoi ilu atacá Suleiman pe la 21 Aug, ci dupa batalii fórte crunte de 6 dile o pati cà si generalii rusi la Plevna. cà-ci perdú 15 mii de ostasi fóra nici-unu folosu.

Pe la finea lui Augustu grosulu trupelor romanesci trece Dunarea la comun'a Corabi'a, éra în 11 Septembrie dupa atacuri furióse ocupa dela turci fortificatiunea Griviti'a, în care se tienú eroicesce, dara încercarile ulterioare de a sparge înainte prin redutele de pamentu, nu mai successera nici romaniloru, nici armatei rusesci, ci lasandu-se de asalturi, schimbara tactic'a în împresurari si taiarea ori-carei comunicatuni.

În fine, în 10 Decembre Plevn'a cadu în manile armatei confederate, 40 de mii ostasi turcesci cu Osmanu pasi'a în frunte ajunsera în captivitate.

Dela Augustu încóce rusiloru le mersese reu si în Asi'a, unde érași se încercasera a scóte rezultate mari cu midiolóce pucine. În Octobré Bellon'a isi întórece érași facia spre densii. Dupa 66 atalii crunte renumit'a cetate fortificata Kars cade în 15 cu parte mare a trupelor si cu 300 de tunuri în potestatea rusiloru.

În 4 Novembre rusii érași batu fórte reu pe turci în strimtorile numite Deve-Boiun, de unde Muktar pasi'a scapa cu fug'a la Erzerum. În momentele de facia acea capitala este împresurata de trupele rusesci.

Cu finea anului împératulu Alexandru II trece triumfatoriu prin Bucuresci la St: Petersburg.

Dupa pucine dile Carolu I intra în capital'a Romaniei primitu de càtra reprezentantii natiunilor si de populatiunea întregá cu solemnitate si bucuria extraordinaria, precumu natiunea nu mai avuse ocaziune de a întâmpina pe Domnulu seu de 277 de ani.

Totu în acestu anu ce espira, miculu statu Montenegro facu minuni de bravuri, cà-ci dupa batalii din cele mai cumplite, portate asupra lui Suleiman pasi'a în Iuniu, óstea montenegrina ocupa dela turci mai multe locuri fortificate; éra în 8 Septembrie cadu în manile ei si cetatea Nicsici, dupa aceea flamurele ei ajunsera pâna la tiermii mării adriatice.

În 14 Decembre Serbi'a începú de nou hostilitatile contra Turciei, si în dilele acestea operédia spre a'si împreuna fortiele sale cu a le Romaniei la Vidinu, cu cele rusesci pe la cetatea Nissa înainte.

Populatiunea insulei Cret'a séu Candi'a, împilata cà totudeauna de turci, trantita la pamentu de cate ori s'a încercatu a scutura jugulu nesuferitu, crede éra cà ar trebui se folosésca ocaziunea de facia si se dea pe turci afara.

Greci'a cu 1 milionu 450 mii de suflete populatiune propria, nu numai tinde neincetatu la unitate nationale a toturor greciloru de aceeași limba, dara multi greci mai cugeta si la restabilirea imperiului bizantin de trista memoria în editiunea a dou'a. Déca inse popórale Turciei europene au perditu definitivu orice încredere càtra turci: déca ele isi vérsa sangele în torenti pentru emancipare totala, acésta nicidecumu nu însemna, cà aru avea placere a primi pe greci de domni ai lor. Cu tóte acestea Greci'a póte spera o buna rotundire a teritoriului seu.

† Victoru Emanuelu.

(?) Jale adunca a petrunsi animele intregi natiuni italiene. Dulcea noastră sora a pierdutu la 9 crt. pe antaiulu ei rege, pe care ilu iubia si adora cu acea multumire si pietate, care cu dreptulu a meritat'o intemeiatoriulu unitatii ei. Din bol'a scurta, care 'lu puse la patu cu câte-va dile mai inainte, elu nu se mai sculă, ci trecu la cele eterne, lasandu dupa sine o natiune uimita si plina de doliu, unu poporu, cărui-a densulu i-a castigatu ceea-ce este mai sântu, adeca existentia cá unitate de statu si unitate politica.

Ce inséma Victoru Emanuelu pentru Itali'a si Europ'a, ce locu va ocupa elu in istori'a universală, abia mai este de lipsa s'o spunemu. Victoru Emanuelu si oper'a de unire italiana suntu două concepte, ce nu se potu desparti unulu de altulu. Unitatea Italiei este singuru oper'a densului. Istori'a domniei lui este istori'a nascerei si desvoltarei Italiei unite, a celui mai june statu mare, a cărui creatiune a dobenditu renumele de multu doritu, de unu mare poporu: unitu si liberu de la Adri'a pana la Alpi.

Déca Itali'a ii este recunoscutória pentru unitatea ei, ii este duplu rescunoscutória fiindu-ca densulu tóte actiunile sale le-a sciutu pune in consonantia cu dorintiele si sentiemintele natiunei, fiindu-ca totu-deun'a a mersu cu natiunea, nici odata fora, séu in contra ei. Déca Cavour, dice unu diurnalistu, representá capulu, Garibaldi spad'a, atunci Victoru Emanuelu representá ánim'a natiunei sale, pentru care sentiá si batea. Din momentulu, de candu Cavour puse temeli'a operii precalculate traniendu bataliône piemontese pe langa poterile occidentali la Crime'a, pâna 'n momentulu candu trupele Italiei unite intrara in Rom'a eterna, in restempulu acest'a, ne'nterruptu, Victoru Emanuelu s'a aflatu totu deun'a in fruntea natiunei sale. Pentru acest'a isi puse tóte 'n jocu, cá-ci curajulu lui si alu tatalui seu, erá p'aci se le puna 'n periclu si corón'a. Si poporulu multiamitoriu ii remunerá devotamentulu acest'a cu iubire si adorare nemarginita. Arare ori unu monarchu si-a castigatu popularitate in mesur'a in care si-a castigat'o regele galantuomo. Popularitatea lui emuléza cu cea a eroului poporulu, cu alui Giuseppe Garibaldi, si chiaru acestu Garibaldi, celu mai entusiasmatu pentru o republica italiana, inca se plecá d'inaintea regelui, ba nice marele conspiratoru, neinduplecatulu Mazzini, nu i-potú denega respectulu si adorarea.

Dupa-ce i-a succesu odata unirea Italiei, vrú se fia nu numai constitutionalu dar si parlamentar, si, afara de Angli'a si Belgi'a, in nici unu statu d'in Europ'a, principiile parlamentarismului nu s'au implinitu cu atât'a strictetia si corectitate, si tocma prin acest'a s'a pututu radica preste certele de partide, tocma prin acest'a isi intari popularitatea. Statulu Italianu stá astadi consolidatu contra totoruru periculilor, ce 'lu amenintia din laintru. Intemeiatoriulu unitatii italiene este mortu, dar viéza unu statu unitu. Frénele guvernării suntu depuse in mânilé fiului demnu de tatalu seu. Quirinhalulu resuna de strigatele: Regele Victoru Emanuelu a mórutu! Traiesca regele Humbertu.

Victoru Emanuelu a fostu fiulu celu mai betranu si urmatoriulu regelui Carolu Albertu din Sardinia. Nascutu la 14 martie 1820, cá principe de coróna portá titulu de „duce de Savoya.“ Elu se casatorí la 12 aprile 1842 cu a dóu'a fiica a archiducelui Rainer de Austri'a, archiducés'a Adelaid'a, care mori in 1855. Victoru Emanuelu luá parte alături cu tatalu seu in campaniele de la 1848/9 contra Austriei. Nemidlocitu dupa pierderea de la Novar'a (23 martie 1849) Carolu Albertu abdisé in favórea principelui de coróna si Victoru Emanuelu se suí pe tronulu Sardiniei intre impregiurările cele mai critice, a fostu inse atâtu de prudente, ca s'a lasatu a fi condusu cu totulu de renumitul seu primu-ministru, de contele de Cavour. Elu isi capeta frumosulu nume: il re galantuomo (rege barbatu de onóre séu caracteru), fiindu c'a remasu fidelu promisiunei sale d'a sustiené institutiunile constitutional; preste acésta elu era unulu din aperatorii cei mai decisu ai principiului de nationalitate, pentru a carui realizare practica a perseveratu nu numai in Itali'a, ci si in alte tieri, pe unde scia si vedea, cá acelu principiu este combatutu si aplicarea lui in viéti'a practica a popóraloru impedecatu atâtu prin legi tirannice, câtu si chiaru cu armele. In 1859 erupse resbelulu Italiei contr'a Austriei si la 8 Iuniu acelu-asiu anu Victoru Emanuelu intrá in Milanu ajutat de Napoleonu III. Inca inainte de finele anului 1860 Itali'a 'ntreaga se 'mpreuna cu Sardinia si Victoru Emanuelu íá

acumu titulu de „rege alu Italiei“. Victoru Emanuelu avú cu repausat'a regina patru fii: 1. prince's'a Clotild'a, 2. principele de coróna Humbertu, — care ii urméza pe tronu, — nascutu la 14 Martie 1844, casatoritu cu verisióra-sa principes'a Margareta de Savoya, 3. principele Amadeu, duce de Aost'a, fostu rege alu Spaniei, si 4. principes'a Mari'a Pi'a, actual'a regina a Portugaliei. De mai multi ani Victoru Emanuelu incheiá o casatoria morganatica cu o femeia din sinulu poporulu, care fu radicata la rangulu de marchisa de Mirafiori.

Principele Humbertu la suirea sa pe tronu a adressatu natiunei italiene urmatórea proclamatiune, care a fostu primita cu cea mai mare placere: „Nenorocirea cea mai mare ne-a lovit d'odata pe neastepate. Regele Victoru Emanuelu, intemeiatoriulu regatulu Italiei si alu unitatii ei, nu mai este intre noi. Eu am fostu martoru ultimului seu respiriu, care a fostu pentru natiune, martoru ultimeloru sale dorintie pentru fericirea poporulu seu, martorulu ultimeloru sale cuvinte, cari voru resuna totu de un'a in ánim'a mea. 'Mi este cu greu a 'mi invinge dorerea, de-si vocatiunea mea me obliga la acést'a. In momentulu acest'a o singura mangaiare este possibila: se ne aretámu demni de densulu. Eu, pasindu in urmele lui, Voi perseverandu in virtutile cetatienesci, cu a căruru ajutoriu Elu a potutu indeplini dificil'a intreprindere d'a face o Italia mare si unita. Eu voiu urma marile lui esemple de alipire catra patria, de iubire pentru progressu si de fidelitate pentru institutiunile libere, cari suntu mandri'a familiei noastre. Unic'a mea dorintia va fi a me face demnu de amórea poporulu meu. Italianilor! Primulu vostru rege este mortu, urmatoriulu lui ve va dovedi, cá institutiunile nu moru. Se tienemu la olalta si in asta óra de mare dorere se confirmámu unirea, care totu-deun'a a fostu mentuirea Italiei!“

La cerimoni'a inmormentarei regelui Victoru Emanuelu mergu deputatiuni stralucite dela staturile amice Italiei. Asia, Maiestatea sa domnitoriulu nostru a trimisu pe In. sa c. r. archiduce Rainer insocitu de alti barbati ilustrii. Dela Germani'a merge insusi principele de coróna. Totu principele de coróna vine si dela Portugali'a. Dela Republic'a Franciei e trimisu renumitul generalu betranu Canrobert impreuna cu alti barbati de statu.

De altu'mentrea natiunea italiana se póte consola prea bine cu impregiurarea, cá si noulu rege Umbertu este omu seriosu, mare aparatoriu alu dreptatiei, si care scie se respecte drepturile constitutional ale statulu, adeca libertatea rationabile. De aceea italianii potu se'si applice siesi prea bine cunoscut'a sententia francesca, applicata in casuri de acestea: a muritu regele, se traiésca regele (Le roi est mort, vive le roi).

Câteva dile inainte de mórtea regelui, Itali'a mai perdú pe unulu din cei mai ilustrii barbati ai sei, adeca pe generariulu Lamarmora, carele a lucratu si luptatu in tóta viéti'a sa pentru libertatea si unitatea Italiei si a natiunei italiene alaturea cu genialele comite Cavour si cu alti barbati de statu, a caroru memoria va fi conservata câtu va susta Itali'a si natiunea italiana; de aceea s'a si decisu indata, cá lui Lamarmora se i se ridice unu monumentu din cele mai maretie, demnu de elu, de Itali'a si de artea italiana.

Pap'a Pio nono, carele se superase asia de reu pe repausatulu rege, in câtu ilu escomunicase, audindu de bol'a lui, asia s'a spariatu, in câtu trimetia pe fia-care óra cá se intrebe de starea densului; totuodata permisse cá se'lu marturisésca si cuminece, adeca: isi anullá singuru escomunicatiunea.

Consideratiuni national-economice din Romani'a.

In dilele trecute ne dicea unu bunu economistu de aici de nationalitate germanu: En me miru, de unde mai au ardelenii bani, pentru-cá sumele câte intra in acestu principatu pe canalele starnim, cá salarie, simbrii si valori de obiecte liferate, sunt multu mai pucine de câtu platimu noi pe fia-care anu la statu in multime de contributiuni directe si indirecte, adaoase cu miliónele scóse din tíera pe fabricate straine etc. Asia este, diseramu noi; déca inse mai avemu câte unu banu in punga, acela ne vine din comericiulu cu Romani'a. care singuru este activu pentru noi. Acestu adeveru au inceputu a'lu recunósce chiaru si cei mai iape-triti adversari ai comunicatiunei noastre cu Romani'a; éra aceia carii inca totu nu voiescu a'lu recunósce, n'au decâtu se midulocésca inchiderea hermetica a Transilvaniei si a Banatulu de cátra Romani'a, cá

se nu intre si se nu ésa nimicu preste fruntarie. Intr'aceea pâna candu aru face densii unu lucru cá acesta, noi am ajunsu cá se vedemu in fórte multe mani ardeleni si banatiene obligatiuni rurali (Grundentlastungs-Obligationen), de 10% care chiaru astadi, in epoc'a cea mai critica, totu mai stau cu 90% din 100; obligatiuni dominiali (imprumutu de statu pe hipotec'a dominieloru statulu), care aducu 8% si stau astadi 87 1/2, éra dupa pace potu esi al pari; obligatiuni de creditu fonciariu rurale cu 7%, cursu actuale 80; imprumutulu capitalei numitu municipale, din 1875, cu 8%, cursu actuale 81 si altele câteva, care tóte se afla in circulatiune nu numai in Romani'a, ci si in alte tieri europene; câteva din ele sunt notate la bursa. Preste acestea existe renumitul institutu de asigurare „Daci'a“, carui i s'a datu concessiune de a deschide si la noi agenturi pentru asociatiuni de supravietuire (Lebensversicherungsvereine), care si-au si inceputu activitatea lor, si e sperantia cá se voru infintia si agenturi de asigurare contra focului. Mai departe ne interessédia pre toti, cá se cunóscentu in totu timpulu pretiurile cerealieloru, bentureloru spirituóse si a le altoru produse de ale Romaniiei, care vinu in concurentia cu ale noastre, voru veni si mai multu, dupa-ce se voru termina junctiunile caliloru ferate la Brasiovu-Predealu, la Orsiov'a si mai apoi la Turnu-rosiu, si dupace se voru deschide strimtorile Bosporulu si ale Dardaneleloru pentru tóta lumea precumu credemu noi. Conventiunea comerciale cu Romani'a si tarif'a rectificata definitivu, dupa indelungi negociatiuni diplomatice s'a pusu dela 1/13 Ianuariu in activitate. Tóte acestea si alte cestiuni numeróse din sfer'a economiei nationale voru fi totu atâtea obiecte de discussiune a le Observatoriulu asia, in câtu fia-care proprietariu, economu si comerciantu se'si afle intrensulu informatiunile de care va fi avendu lipsa. Chiaru si debaterile parlamentarie dela Bucuresci, in care se voru pertracta cestiuni de natur'a celoru atinse aci, se voru reproduce. Acestea observatiuni eramu datori ale face publiculu nostru cu atâtu mai virtosu, cá déca nu ne insiéla tóte simptomele, pacea care se va inchiaie, póte se aiba ori-ce alte consecentie politice si militare, póte se schimbe séu nu, chart'a imperiulu otomanu, dara pe terenulu economiei nationale si anume in comericiu, in finantiele tieriloru limitrofe, va produce revolutiuni radicali, prefaceri esentiali in viéti'a noastră sociale, la care noi, cauta se o marturisimu, suntemu prea pucinu preparati. Acésta nu e vin'a noastră; constatamu inse cá este asia. An fostu epoce si vécuri, in care Transilvani'a si Ungari'a, guvernulu si poporulu, avea a face asia dicúndu in tóte dilele cu tierile orientali si anume cu Constantinopolea. Cá de 170 de ani incóce forti'a evenimenteloru, consideratiuni politice superióre, chiaru si religióse, indelungile hostilitati ale casei Habsburg cu Sultanii (pâna in a. 1791), chiaru restrictiuni aspre prin legi au isolatu si in-strainatu cu totulu pe populatiunile noastre de cátra tierile orientali, de unde se póte explica si un'a parte mare a sciriloru fabulóse si absurde, intrate mai alesu in diariile magiare de doi ani incóce despre acelea tieri.

Ungari'a. Oradea-mare, 8 Ianuar. (Coresp. orig.) Scólele romanesce dela Beiusiu au parte de unu frumosu daru de anulu nou. Acolo adeca ajunsu unu decretu ministeriale de dato Buda-Pesta, 22 Dec. 1877, No. 32628, prin care se decide, cá subventiunea de 3706 fior. si 50 cr. data gimnasiulu dela Beiusiu din fondulu studiiloru, dela 31 Decembre inainte se fia sistata cu totulu, éra cauza a sistarei se arata a fi, cá dupa ce s'au cercetatu ratiociniulu fundatiuniloru acelu gimnasiu, s'ar fi aflatu, cá acelea ar fi in stare se acopere spesele lui anuali din veniturile proprii.

Cumu voru fi standu acelea fonduri, eu nu sciu; unu lucru cunoscu, cá adeca pâna acuma din fonduri si din subventiunea luete la un locu, s'au potutu da numai urmatóriele salaria: directorulu val. austr. fior. 1000, unu profesor 730, éra ceilalti numai câte 650 fior. pe anu, asia dara multu mai puçinu decâtu pe la cele mai multe gimnasie; cá-ci din fondu se dau 1400 fior. pe pâne; éra didactruulu din care se aduna pâna la câte 1200 fior. pe anu, intra la tesaurulu statulu cá desdaunare pentru o parte din subventiune, prin urmare subventiunea statulu era cu atâtu mai puçina. La Beiusiu este porunca se se ia didactru cáta 12 fior. dela scolari, si scutirea de didactru e fórte restrinsa, nu cá mai nainte.

Nu sciu ce au de cugetu se face ai nostrii intru acésta cauza de viéti'a. Atátu mi se spune cá lucru certu, cá corpulu profesoriloru indata dupa primirea acelu decretu tienendu conferentia au rogatu pe gubernulu diecesanu (vicariatulu), cá se conchiame sub ori-ce forma conferentia séu mai bine consistoriu plenariu aici la scaunulu episcopiei spre a consulta despre mesurile de a se lua pentru salvarea esistentiei gimnasiulu. Unii credu, cá episcopulu Olteanu a trebuitu se aiba cunoscintia despre acestu actu ministeriale inainte de mórtea sa. D-dieu se'lu erte. Pe din afara se discuta

